PUG_4.qxd 23-02-2021 11:28 Page 35

t. LXXIV • nr 2/2021 (872) • DOI 10.33226/0137-5490.2021.2.4

Dr Paweł Szczęśniak

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie
ORCID: 0000-0002-9017-3444
e-mail: pawel.szczesniak@umcs.pl

Sposób rejestrowania przychodów i kosztów z działalności gospodarczej a korekta z tytułu wierzytelności nieuregulowanych

Method of registration of revenues and costs from business activities vs. adjustment for outstanding claims

Streszczenie

Artykuł dotyczy wpływu korekty z tytułu wierzytelności nieuregulowanych na sposób rejestrowania przychodów i kosztów z działalności gospodarczej. Przedmiotem analiz podjętych w pracy jest więc korekta z tytułu wierzytelności nieuregulowanych unormowana w ustawie o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawie o podatku dochodowym od osób prawnych oraz ustawie o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne. Celem niniejszego artykułu jest wykazanie, że korekta z tytułu wierzytelności nieuregulowanych zmienia sposób kwalifikowania przychodów i kosztów z działalności gospodarczej. Obiektywną trudnością badawczą jest ocena momentu, w którym powstaje uprawnienie lub obowiązek dokonania korekty. Ocenie poddano zatem spójność przepisów regulujących stosunki prawne w przedmiocie korekty z tytułu wierzytelności nieuregulowanych w podatkach dochodowych.

Słowa kluczowe: przychody, koszty, podatki dochodowe, zatory płatnicze, korekta z tytułu wierzytelności nieuregulowanych, metoda kasowa

Abstract

This contribution concerns the issue of the impact of the adjustment for outstanding claims on the method of registration of business revenues and costs. The subject of the analysis undertaken in this study is therefore the adjustment for outstanding claims regulated by the Personal Income Tax Act, Corporate Income Tax Act and a Flat-rate Income Tax on Certain Revenues Earned by Natural Persons Act. The purpose of this study is to show that the adjustment for outstanding claims changes classification of revenues and costs from business activities. An objective research difficulty is to indicate the moment when the right or obligation arises. Therefore, the coherence and completeness of regulations governing the adjustment for outstanding claims in income taxes was examined.

Keywords: revenues, costs, income taxes, payment backlogs, adjustment for outstanding claims, cash accounting scheme

JEL: H25, K34, M41

Uwagi wstępne

O sposobie i czasie rejestrowania przychodów i kosztów ich uzyskania w księgach podatkowych decyduje ustawodawca. Normy prawa podatkowego mogą przewidywać kasowe lub memoriałowe rozpoznanie przychodów i kosztów. Wybór zasady memoriałowej kwalifikowania przychodów i kosztów powoduje, że sytuacja ekonomiczna wynikająca z ksiąg podatkowych przedsiębiorcy nie zawsze odpowiada jego faktycznej sytuacji ekonomicznej. W ujęciu memoriałowym wierzytelność staje bowiem przychodem nie z chwilą jej faktycznego uregulowania, lecz w dniu, kiedy upływa termin

PUG_4.qxd 23-02-2021 11:28 Page 36

wyznaczony do spełnienia świadczenia. Natomiast koszty uzyskania przychodów rozpoznaje się w roku podatkowym, w którym osiągnięte zostały przychody pozostające z nimi bezpośrednim związku. W konsekwencji, wskazanie dochodu w okresie rozliczeniowym nie zawsze świadczy o płynności płatniczej przedsiębiorcy. Dyspozycje norm prawa podatkowego powinny umożliwiać w uzasadnionych przypadkach kwalifikowanie przychodów i kosztów z działalności gospodarczej według ujęcia kasowego.

Wyłom w memoriałowym sposobie rejestrowania przychów i kosztów z działalności gospodarczej wprowadza korekta z tytułu wierzytelności nieuregulowanych. Korekta, o której mowa, została unormowana w przepisach ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych (dalej jako: u.p.d.o.f.)[1], o podatku dochodowym od osób prawnych (dalej jako: u.p.d.o.p.)[2] oraz o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne (dalej jako: u.z.p.d.)[3]. Przepisy regulujące korektę weszły w życie 1.01.2020 r. na podstawie ustawy o zmianie niektórych ustaw w celu ograniczenia zatorów płatniczych (dalej jako: „ustawa nowelizująca")[4]. Podstawa opodatkowania w wyżej wskazanych podatkach może być bowiem zmniejszona przez wierzyciela o zaliczaną uprzednio do przychodów należnych wartość wierzytelności o zapłatę świadczenia pieniężnego, która nie została uregulowana lub zbyta. W stosunku do dłużnika powstaje obowiązek podwyższenia podstawy opodatkowania o kwotę niewykonanego świadczenia pieniężnego. Celem niniejszego opracowania jest wykazanie, że korekta z tytułu wierzytelności nieuregulowanych zmienia sposób kwalifikowania przychodów i kosztów z działalności gospodarczej. Obiektywną trudnością badawczą jest ocena momentu, w którym powstaje uprawnienie lub obowiązek dokonania korekty. Ocenie poddano zatem spójność przepisów regulujących stosunki prawne w przedmiocie korekty z tytułu wierzytelności nieuregulowanych w podatkach dochodowych.

Sposób rejestrowania przychodów i kosztów z działalności gospodarczej

Przychody z pozarolniczej działalności gospodarczej są co do zasady rejestrowane memoriałowo (Kluzek, 2011, s. 267, Wierzbicka, 2020, s. 99). Przychód powstaje w momencie jego wystąpienia, a nie w momencie wpływu środków pieniężnych (Olchowicz, 2011, s. 22). W księgach podatkowych są ujmowane zatem zdarzenia powodujące powstanie wierzytelności, które wystąpiły, niezależnie od terminu płatności zobowiązania (Helin, 2017, komentarz do art. 6 u.r.). Powstanie przychodu nie jest zależne od zmiany stanu płynnych środków obrotowych (Olchowicz, 2011, s. 22). Wierzytelność staje się więc przychodem nie z chwilą jej faktycznego uregulowania, lecz w dniu, kiedy staje się ona wymagalna. Samo pojęcie wymagalności nie zostało jednak normatywnie zdefiniowane. Wymagalność oznacza, że wierzyciel ma prawną możliwość żądania zaspokojenia przysługującej mu wierzytelności, co jest zabezpieczone przymusem jej egzekwowania (Jastrzębski, Koniewicz, 2006, s. 37). Generalnie rzecz ujmując, wierzytelność staje się wymagalna z upływem ostatniego dnia terminu wyznaczonego do spełnienia świadczenia (Lemkowski, 2003, s. 1047). Wymagalność jest więc stanem pokrywającym się z terminem spełnienia świadczenia (Wolter, Ignatowicz, Stefaniuk, 2001, s. 357; Zoll, 2018, s. 1120). W związku z tym przychód z działalności gospodarczej powstaje w dniu, kiedy wierzytelność stała się wymagalna, a więc z końcem dnia terminu wyznaczonego do spełnienia świadczenia. Dowodzi tego treść art. 14 ust. 1 u.p.d.o.f. Zgodnie z tym przepisem, za przychód z pozarolniczej działalności gospodarczej uważa się kwoty należne, choćby nie zostały faktycznie otrzymane. Innymi słowy, powstanie przychodu z pozarolniczej działalności gospodarczej jest niezależne od otrzymania zapłaty w wyznaczonym terminie.

Dodatkowo kwoty należne pomniejsza się o wartość zwróconych towarów, udzielone bonifikaty i skonta[5]. Natomiast u podatników dokonujących sprzedaży towarów i usług opodatkowanych podatkiem od towarów i usług za przychód z tej sprzedaży uważa się przychód pomniejszony o należny podatek od towarów i usług[6]. Ustawodawca za datę powstania przychodu uważa dzień wydania rzeczy, zbycia prawa majątkowego lub wykonania usługi albo częściowego wykonania usługi, nie później niż dzień wystawienia faktury albo uregulowania należności. Również ustawa o podatku dochodowym od osób prawnych wskazuje, że przychodami z działalności gospodarczej i działów specjalnych produkcji rolnej będą przychody należne, choćby nie zostały jeszcze faktycznie otrzymane, po wyłączeniu wartości zwróconych towarów, udzielonych bonifikat i skont[7].

Również koszty uzyskania przychodów z działalności gospodarczej ujmuje się według zasady memoriałowej. Podatnicy podatku dochodowego od osób fizycznych prowadzący księgi rachunkowe są obowiązani kwalifikować koszty uzyskania przychodów bezpośrednio związane z przychodami w roku podatkowym, w którym osiągnięte zostały odpowiadające im przychody[8]. Obowiązek ten dotyczy zarówno kosztów poniesionych w latach poprzedzających rok podatkowy, jak w roku podatkowym[9]. Podobnie w świetle ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych koszty uzyskania przychodów bezpośrednio związane z przychodami, poniesione w latach poprzedzających rok podatkowy oraz w roku podatkowym, są potrącalne w tym roku podatkowym, w którym osiągnięte zostały odpowiadające im przychody[10]. Ujęcie kosztu uzyskania przychodów w księdze rachunkowej jest zatem uzależnione od powstania odpowiadającego mu przychodu z działalności gospodarczej (Cień, 2019a, s. 274–275).

Ze wspominanych przepisów można zatem wywieść zasadę memoriałowego rejestrowania przychodów i kosztów z działalności gospodarczej. Zasada, o której mowa, jest zaliczana do nadrzędnych zasad rachunkowości (Kostur, 2005, s. 111 i n.; Stępień, 2014, s. 328; Gos, 2016, komentarz do art. 6 u.r.; Michalak, 2018, komentarz do art. 6 u.r.). Zapewnia ona kompletne ujęcie zdarzeń prawnych, które powodują powstanie przychodów i kosztów ich uzyskania. W księgach rachunkowych jednostki, zgodnie z art. 6 ust. 1 u.r., należy bowiem ująć wszystkie osiągnięte, przypadające na jej rzecz przychody i obciążające ją koszty związane z tymi przychoda-

PUG_4.qxd 23-02-2021 11:28 Page 37

mi dotyczące danego roku obrotowego, niezależnie od terminu ich zapłaty. Przychody i koszty ujmuje się w prawie bilansowym według zasady memoriałowej. Jak powiedziano, zasada memoriałowa jest recypowana w dyspozycjach norm prawa podatkowego.

Zasadę memoriałową należy odróżnić od zasady kasowej, zgodnie z którą przychód powstaje z chwilą otrzymania zapłaty. Jak wskazuje się w nauce prawa bilansowego, przychody ujmuje się w momencie wpływu środków pieniężnych (Helin, 2017, komentarz do art. 6 u.r.). O kwalifikacji przychodów w księgach podatkowych decyduje więc wykonanie świadczenia. Brak spełnienia świadczenia powoduje zaś, że w myśl zasady kasowej przychód nie powstanie. Natomiast koszty uzyskania przychodów powstają w momencie ujemnej zmiany stanu płynnych środków obrotowych. Bywa, że w podatku dochodowym od osób fizycznych i podatku dochodowym od osób prawnych koszty uzyskania przychodów kwalifikuje się kasowo. Koszty uzyskania przychodów w tych podatkach, inne niż koszty bezpośrednio związane z przychodami, są bowiem potrącalne w dacie ich poniesienia[11]. Stanowi to wyjątek od memoriałowego sposobu ujmowania kosztów uzyskania przychodów, o czym była mowa wcześniej. W literaturze przedmiotu zasada kasowa bywa określana mianem zasady uproszczonej (Cień, 2019a, s. 275).

Współistnienie zasady memoriałowej i kasowej może powodować przedstawienie nierzeczywistego obrazu sytuacji ekonomicznej przedsiębiorcy. Pomimo wykazania dochodu podatkowego w okresie rozliczeniowym przedsiębiorca może faktycznie utracić płynność płatniczą. Jest to stan, w którym przedsiębiorca zaprzestaje wywiązywać się ze swoich wymagalnych zobowiązań zarówno prywatno-, jak publicznoprawnych (Zimmermann, 2016, s. 20; Konat-Staniek, Piątek, 2016, s. 168). Płynność, jak stwierdzają przedstawiciele nauk ekonomicznych, bywa nie mniej ważna dla bytu przedsiębiorstwa niż wypłacalność (Jajuga, 2007, s. 186).

Korekta z tytułu wierzytelności nieuregulowanych jako przejaw kasowego sposobu ujmowania przychodów i kosztów

Pewną modyfikację w memoriałowym sposobie rejestrowania przychodów z działalności gospodarczej wprowadza mechanizm korekty z tytułu wierzytelności nieuregulowanych w podatkach dochodowych. Jak już powiedziano, korekta, o której mowa, została unormowana w przepisach ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, o podatku dochodowym od osób prawnych oraz o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne.

Podstawa opodatkowania w wyżej przywołanych podatkach może być bowiem zmniejszona o zaliczaną uprzednio do przychodów należnych wartość wierzytelności o zapłatę świadczenia pieniężnego, która nie została uregulowana lub zbyta[12]. Wierzyciel jest uprawniony dokonać zmniejszenia podstawy opodatkowania w zeznaniu podatkowym składanym za rok podatkowy, w którym minęło dziewięćdziesiąt dni od dnia upływu terminu zapłaty określonego na fakturze (rachunku) lub w umowie. Uprawnienie do korekty obejmuje wyłącznie wierzytelności wynikające z transakcji handlowych w rozumieniu ustawy o przeciwdziałaniu nadmiernym opóźnieniom w transakcjach handlowych (dalej jako u.p.n.o.)[13]. Transakcja handlowa w tym ujęciu to umowa, której przedmiotem jest odpłatna dostawa towaru lub odpłatne świadczenie usługi, jeżeli strony zawierają ją w związku z wykonywaną działalnością gospodarczą, rolniczą lub usługową (Lubeńczuk, 2019, s. 159–161).

Wierzyciel, o ile poniósł stratę ze źródła przychodów, jest także uprawniony do zwiększenia kwoty straty o zaliczaną do przychodów należnych wartość wierzytelności o zapłatę świadczenia pieniężnego, która nie została uregulowana lub zbyta[14]. Wierzyciel uzyskuje prawo do obniżenia wysokości przychodu lub podwyższenia wysokości straty ze źródła przychodów o niewykonane przez dłużnika świadczenia pieniężne. Jeżeli wartość zmniejszenia podstawy opodatkowania jest wyższa od tej podstawy, zmniejszenia o nieodliczoną wartość dokonuje się w kolejnych latach podatkowych[15]. Uprawnienie, o którym mowa, może być wykonane w terminie trzech lat, licząc od końca roku podatkowego, w którym powstało prawo do zmniejszenia.

Korelatem uprawnień wierzyciela, o których mowa, jest obowiązek podwyższenia podstawy opodatkowania o kwotę niewykonanego świadczenia pieniężnego przez dłużnika[16]. Podstawa opodatkowania w podatku dochodowym od osób fizycznych i podatku dochodowym od osób prawnych podlega obligatoryjnemu zwiększeniu o zaliczaną do kosztów uzyskania przychodów wartość zobowiązania do zapłaty świadczenia pieniężnego w rozumieniu art. 4 pkt 1a u.p.n.o., które nie zostało uregulowane[17]. Dłużnik jest obowiązany dokonać zwiększenia podstawy opodatkowania w zeznaniu podatkowym składanym za rok podatkowy, w którym upłynęło dziewięćdziesiąt dni od dnia upływu terminu zapłaty określonego na fakturze (rachunku) lub w umowie[18].

Jeżeli zaś podatnik poniósł stratę, z którą związana jest transakcja handlowa w rozumieniu ustawy o przeciwdziałaniu nadmiernym opóźnieniom, kwota straty podlega zmniejszeniu o zaliczaną do kosztów uzyskania przychodów wartość zobowiązania do zapłaty świadczenia pieniężnego, które nie zostało uregulowane[19]. W przypadku uiszczenia zobowiązania dłużnik uzyskuje uprawnienie do korekty zwrotnej w rozliczeniu za okres, w którym zobowiązanie to zostanie uregulowane. Wówczas dłużnik zmniejsza podstawę opodatkowania lub zwiększa stratę w zeznaniu podatkowym składanym za rok podatkowy, w którym zobowiązanie zostało uregulowane[20].

Tak pojmowana korekta z tytułu wierzytelności nieuregulowanych nie może być wprost utożsamiana z pojęciem ulgi podatkowej. Bywa, że korekta, o której mowa, bywa błędnie nazywana ulgą na złe długi (Różycki, 2018). Jedynie uprawnienie wierzyciela umożliwiające zmniejszenie podstawy opodatkowania może być kwalifikowane jako ulga podatkowa. Przez ulgę podatkową rozumie się bowiem przewidziane w przepisach prawa podatkowego zwolnienia, odliczenia, obniżki albo zmniejszenia, których zastosowanie powoduje obniżenie podstawy opodatkowania lub wysokości podat-

PUG_4.qxd 23-02-2021 11:28 Page 38

ku[21]. Natomiast obowiązek podwyższenia podstawy opodatkowania spoczywający na dłużniku nie może być z oczywistych względów traktowany jako ulga podatkowa. Trzeba przyjąć, że obowiązek dokonania korekty przez dłużnika stanowi przykład zwyżki podatkowej. Zwyżka podatkowa stanowi odstępstwo od powszechnych zasad opodatkowania przyjętych w danej ustawie. Jak wskazuje się w piśmiennictwie, celem zastosowania zwyżki podatku jest podwyższenie podstawy opodatkowania, stawki podatkowej lub wysokości podatku (Szczęśniak, 2015, s. 135; Cień, 2019b, s. 223).

Zmniejszenia lub zwiększenia podstawy obliczenia podatku w kolejnych latach dokonuje się, jeżeli wierzytelność nie została uregulowana lub zbyta. W przypadku, gdy po roku podatkowym, za który dokonano zmniejszenia, wierzytelność zostanie uregulowana lub zbyta, podatnik jest zatem obowiązany zwiększyć podstawę opodatkowania lub zmniejszyć wysokość straty[22]. Na podatniku spoczywa obowiązek dokonania zwrotnej korekty w zeznaniu podatkowym składanym za rok podatkowy, w którym wierzytelność została uregulowana lub zbyta, odpowiednio o wartość kwot uprzednio odliczonych albo doliczonych. Jeżeli kwota straty jest mniejsza od kwoty ją zmniejszającej, różnica zwiększa podstawę opodatkowania. W przypadku częściowego uregulowania wierzytelności korekty dokonuje się w odniesieniu do tej części.

Dokonanie zmniejszenia lub zwiększenia podstawy opodatkowania może rodzić problemy w przypadku zawarcia umowy subrogacji wierzytelności. Stronami tej umowy są dłużnik i osoba trzecia. Subrogacja wierzytelności jest formą spłaty cudzego długu (Kurowski, 2018, komentarz do art. 518 k.c.; Sójka, Stanz, 2019, komentarz do art. 518 k.c.; Sobolewski, 2020, komentarz do art. 518 k.c.). Zgodnie z art. 518 § 1 k.c., osoba trzecia, która spłaca wierzyciela, nabywa spłaconą wierzytelność do wysokości dokonanej zapłaty. Wierzyciel, na mocy art. 518 § 2 k.c., nie jest uprawniony do odmowy przyjęcia świadczenia, które jest już wymagalne. Trzeba jednak zauważyć, że ustawa o podatku dochodowym od osób fizycznych, a także ustawa o podatku dochodowym od osób prawnych nie zdefiniowały pojęcia uregulowania wierzytelności. Z przepisów art. 26i ust. 7–8 u.p.d.o.f. i art. 18f ust. 7–8 u.p.d.o.p., a także art. 11 ust. 8–9 u.p.z.d. wynika, że uregulowanie wierzytelności powoduje powstanie obowiązków oraz uprawnień wobec wierzyciela i odpowiednio dłużnika. Wierzyciel jest bowiem obowiązany do zwiększenia podstawy opodatkowania lub zmniejszenia straty w zeznaniu podatkowym składanym za rok podatkowy, w którym wierzytelność została uregulowana. Natomiast dłużnik jest uprawniony zmniejszyć podstawę opodatkowania lub zwiększyć stratę w zeznaniu podatkowym składanym za rok podatkowy, w którym zobowiązanie zostało uregulowane.

Ustawodawca nie stwierdza, że uregulowanie wierzytelności powinno być dokonane przez dłużnika. W tym przypadku należy przyjąć, że chodzi o sam skutek w postaci spełnienia świadczenia. Efektywne spełnienie świadczenia, a w konsekwencji wygaśnięcie zobowiązania, może być zrealizowane zarówno gotówkowo, jak bezgotówkowo. Jak się wydaje również zawarcie umowy subrogacji wierzytelności, w tym umowy subrogacji faktoringowej, przy jednoczesnym spełnieniu świadczenia przez osobę trzecią, np. faktora, powinno być traktowane jako uregulowanie wierzytelności w rozumieniu przepisów analizowanych ustaw podatkowych[23].

Obowiązek lub uprawnienie dokonania korekty o kwotę niewykonanego świadczenia pieniężnego stanowi przejaw kasowego sposobu ujmowania przychodów i kosztów ich uzyskania. Celem analizowanych regulacji, jak stwierdza się w uzasadnieniu do projektu ustawy, miało być pobudzenie dłużnika do regulowania zobowiązań[24]. Należy zauważyć, że obowiązek podwyższenia przychodów dotyczy dłużnika, o ile wcześniej zakwalifikował swój dług jako koszt uzyskania przychodu. Przepis art. 26i ust. 1 pkt 2 u.p.d.o.f., a także art. 18f ust. 1 pkt 2 u.p.d.o.p. wskazują bowiem na obowiązek dokonania korekty o zaliczoną do kosztów uzyskania przychodów wartość zobowiązania do zapłaty świadczenia pieniężnego. Dłużnik jest jednak uprawniony, by nie zaliczać wartości zobowiązania do kosztów uzyskania przychodów (Krynicki, Trzemżalski, 2006, s. 48 i n.; Radzikowski, 2009, s. 61 i n.; Cień, 2019a, s. 273–278). Mogłoby się wydawać, że dłużnik w takiej sytuacji nie będzie obowiązany podwyższać kwoty przychodu o wartość świadczenia nieuregulowanego w terminie[25]. Jednak uprawnienie oraz obowiązek dokonania korekty powstaje, w myśl art. 26i ust. 9 u.p.d.o.f. i art. 18f ust. 9 u.p.d.o.f., jeżeli z tytułu transakcji handlowych, przynajmniej u jednej ze stron określa się przychody lub koszty uzyskania przychodów. Uprawnienie lub obowiązek dokonania korekty zaistnieje niezależnie od rozpoznania wierzytelności lub długu jako przychodu i odpowiednio kosztu. Trzeba zwrócić uwagę, że powstanie przychodu, jak już powiedziano, jest jednak stanem obiektywnym, niezależnym od działania podatnika. Wierzytelność staje się więc przychodem nie z chwilą jej faktycznego uregulowania, lecz w dniu, kiedy staje się wymagalna, a więc z końcem dnia terminu wyznaczonego do spełnienia świadczenia. W związku z tym, że powstanie przychodu w ujęciu podatkowym nie jest zależne od kwalifikacji dokonanej przez podatnika, dłużnik zawsze będzie obowiązany podwyższyć kwotę swojego przychodu lub zmniejszyć wysokość straty.

Uwagi końcowe

Normy prawa podatkowego przy kwalifikowaniu świadczeń, będących przedmiotem stosunków prawnych w ramach prowadzonej działalności gospodarczej, jako przychodu lub kosztu jego uzyskania posługują się zasadniczo zasadą memoriałową. Odstępstwem od tej zasady jest korekta z tytułu wierzytelności nieuregulowanych. Uprawnienie lub obowiązek dokonania korekty stanowi *de lege lata* przejaw kasowego sposobu ujmowania przychodów i kosztów uzyskania przychodów. Wierzyciel uzyskuje uprawnienie do zmniejszenia podstawy opodatkowania o zaliczaną uprzednio do przychodów należnych wartość wierzytelności o zapłatę świadczenia pieniężnego. Natomiast dłużnik jest obowiązany zwiększyć podstawę opodatkowania o niewykonane w terminie świadczenie. Uprawnienie i obowiązek, o których mowa, powstają w roku podatkowym, w którym minęło dziewięć-

PUG_4.qxd 23-02-2021 11:28 Page 39

dziesiąt dni od dnia upływu terminu zapłaty. Wnioskując *de lege lata* moment powstania tego uprawnienia lub obowiązku jest niezależny od rozpoznania przychodu lub kosztu podatkowego przez podatnika. Jest to konsekwencja obowiązku ujmowania przychodu z działalności gospodarczej w księgach rachunkowych według zasady memoriałowej, a więc z chwilą upływu terminu wykonania świadczenia. Przepisy regulujące korektę z tytułu wierzytelności nieuregulowanych można więc uznać za spójne i niesprzeczne.

Konstrukcja korekty z tytułu wierzytelności nieuregulowanych w podatkach dochodowych pozwala na przedstawienie prawidłowej i wiarygodnej sytuacji płatniczej wierzyciela oraz dłużnika. Kasowy charakter korekty z tytułu wierzytelności nieuregulowanych potwierdzają konsekwentnie szczegółowe rozwiązania przyjęte w ustawie. Chodzi tu o sytuację uregulowania lub zbycia wierzytelności po dokonaniu korekty. Ustawodawca w takich okolicznościach nakłada na wierzyciela obowiązek zwiększenia podstawy opodatkowania, o ile zobowiązanie zostało uregulowane lub zbyte. Nie ma przy tym znaczenia, że zobowiązanie zostało uregulowane przez inną osobę niż dłużnik.

Przypisy/Notes

[1] Ustawa z 26.07.1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz.U. z 2019 r. poz. 1387 ze zm.).
[2] Ustawa z 15.02.1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz.U. z 2019 r. poz. 865 ze zm.).
[3] Ustawa z 20.11.1998 r. o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne (Dz.U. z 2019 r. poz. 43 ze zm.).
[4] Ustawa z 19.07.2019 r. o zmianie niektórych ustaw w celu ograniczenia zatorów płatniczych (Dz.U. z 2019 r. poz. 1649).
[5] Zob. art. 14 ust. 1 zd. 1 *in fine* u.p.d.o.f.
[6] Zob. art. 14 ust. 1 zd. 2 u.p.d.o.f.
[7] Zob. art. 12 ust. 3 u.p.d.o.p.
[8] Zob. art. 22 ust. 5 u.p.d.o.f.
[9] Zob. art. 22 ust. 5 *in medio* u.p.d.o.f.
[10] Zob. art. 15 ust. 4 u.p.d.o.p.
[11] Zob. art. 22 ust. 5c u.p.d.o.f. oraz art. 15 ust. 4d u.p.d.o.p.
[12] Zob. art. 26i ust. 1 pkt 1 u.p.d.o.f. oraz art. 18f ust. 1 pkt 1 u.p.d.o.p., a także art. 11 ust. 4 pkt 1 u.z.p.d.
[13] Ustawa z 8.03.2013 r. o przeciwdziałaniu nadmiernym opóźnieniom w transakcjach handlowych (Dz.U. z 2020 r. poz. 935 ze zm.). Zob. art. 4 pkt 1a u.p.n.o.
[14] Zob. art. 26i ust. 2 pkt 1 u.p.d.o.f., a także art. 18f ust. 2 pkt 1 u.p.d.o.p.
[15] Zob. art. 26i ust. 3 u.p.d.o.f., a także art. 18f ust. 3 u.p.d.o.p.
[16] Z uwagi na charakter ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych jako podatku, w którym nie oblicza się kosztów uzyskania przychodów, korekta obejmuje tylko sposób ujmowania przychodów.
[17] Zob. art. 26i ust. 1 pkt 2 u.p.d.o. f i art. 18f ust. 1 pkt 2 u.p.d.o.p.
[18] Zob. art. 26i ust. 1 pkt 2 *in fine* u.p.d.o. f i art. 18f ust. 1 pkt 2 *in fine* u.p.d.o.p., a także art. 11 ust. 4 pkt 2 u.p.z.d.
[19] Zob. art. 26i ust. 2 pkt 2 u. p. d. o. f i art. 18f ust. 2 pkt 2 u.p.d.o.p.
[20] Zob. art. 26i ust. 8 *in principio* u. p. d. o. f i art. 18f ust. 8 *in principio* u.p.d.o.p.
[21] Zob. art. 3 pkt 6 o. p.
[22] Zob. art. 26i ust. 7 u.p.d.o.f. i art. 18f ust. 7 u.p.d.o.p., a także art. 11 ust. 8 u.p.z.d.
[23] Podobnie w interpretacji Dyrektora Krajowej Informacji Skarbowej z 6.12.2019 r., sygn. 0114-KDIP2-2.4010.405.2019.1. AM.
[24] Por. uzasadnienie do projektu o zmianie niektórych ustaw w celu ograniczenia zatorów płatniczych z 20.05.2019 r. (druk nr 3475).
[25] Tak rażąco błędnie artykule prasowym Ł. Zalewskiego, Nowa ulga na złe długi. Zyska fiskus i to nawet podwójnie, *Gazeta Prawna*, 22.10.2019.

Bibliografia/References

Cień, K. (2019a). Podatek dochodowy od osób fizycznych. W: A. Hanusz (red.), *Prawo finansowe. Wybrane zagadnienia*, 273–278. Warszawa: Wydawnictwo Sejmowe.

Cień, K. (2019b). Konstrukcja podatku. W: A. Hanusz (red.), *Prawo finansowe. Wybrane zagadnienia*, 223. Warszawa: Wydawnictwo Sejmowe.

Gos. W. (2016). Komentarz do art. 6 ustawy o rachunkowości. W: T. Kiziukiewicz (red.), *Ustawa o rachunkowości. Komentarz*. Warszawa: Wolters Kluwer.

Helin. A. (2017). *Ustawa o rachunkowości. Komentarz.* Warszawa: C.H. Beck.

Jajuga, K. (2007). *Zarządzanie ryzykiem*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 186.

Jastrzębski, J., Koniewicz, A. (2006). Wymagalność roszczeń. *Przegląd Prawa Handlowego,* (5), 37.

Kluzek, M. (2014). Rozwiązania podatkowe a płynność finansowa przedsiębiorstw, Studia Ekonomiczne. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach*, (198), 267.

Konat-Staniek, M., Piątek, E. (2016). Niewypłacalność a płynność finansowa w kontekście nowego prawa restrukturyzacyjnego, Studia Ekonomiczne. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach*, (299), 168.

Kostur, A. M. (2005). Terminologia rachunkowości — problemy jednoznaczności w opisie strumieni wyniku finansowego oraz płynności bieżącej, Studia Ekonomiczne. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach*, (33), 111 i n.

Krynicki, J., Trzemżalski, J. (2006). Koszty uzyskania przychodów a ustawa o rachunkowości. *Przegląd Podatkowy,* (3), 48 i n.

Kurowski, W. (2018). Komentarz do art. 518 k.c. W: M. Fras, M. Habdas (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz, Zobowiązania. Część ogólna (art. 353–534)*. Tom III. Warszawa: Wolters Kluwer.

Lemkowski, M. (2003). Glosa do wyroku z 8 marca 2002 r., III CKN 548/00. *Monitor Prawniczy*, (22), 1047.

Lubeńczuk, G. (2019). Komentarz do art. 4 pr. przed. W: M. Zdyb, G. Lubeńczuk, A. Wołoszyn-Cichocka, *Prawo przedsiębiorców. Komentarz*, 159–161. Warszawa: C.H. Beck.

Michalak, M. (2018). Komentarz do art. 6 ustawy o rachunkowości. W: E. Walińska (red.), *Ustawa o rachunkowości. Komentarz*. Warszawa: Wolters Kluwer.

Olchowicz, I. (2011). *Rachunkowość podatkowa*. Warszawa: Difin.

PUG_4.qxd 23-02-2021 11:28 Page 40

t. LXXIV • nr 2/2021 (872) • DOI 10.33226/0137-5490.2021.2.4

Radzikowski, K. (2009). Pojęcie kosztu uzyskania przychodów w ustawach o podatkach dochodowych. *Przegląd Prawa Publicznego*, (10), 61 i n.
Różycki, K. (2018). *Ulga na złe długi w podatkach dochodowych. Komentarz praktyczny.* LEX, Warszawa: Wolters Kluwer.
Sobolewski, P. (2020). Komentarz do art. 518 k.c. W: K. Osajda (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, Warszawa: C.H. Beck.
Sójka, T., Stanz, J. (2020), Komentarz do art. 518 k.c. W: M. Gutowski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*. Tom II, Warszawa: C.H. Beck.
Stępień, M. (2014), Zarządzanie polityką rachunkowości w aspekcie prawa podatkowego. W: A. Kostur, J. Pfaff (red.), *Polityka rachunkowości a kształtowanie wyniku finansowego*, 328, Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach.
Szczęśniak, P. (2015). Karta podatkowa. W: A. Hanusz (red.), *Źródła finansowania samorządu terytorialnego*, 135. Warszawa: Wolters Kluwer.
Wierzbicka, A. (2020), Kwestie podatkowe w ustawie nowelizującej. W: J. Liput (red.), *Ograniczanie zatorów płatniczych. Praktyczny przewodnik*. Warszawa: Wolters Kluwer.
Wolter, A., Ignatowicz, J., Stefaniuk, K. (2001). *Prawo cywilne. Zarys części ogólnej*. Warszawa: LexisNexis.
Zalewskiego, Ł. (2019), Nowa ulga na złe długi. Zyska fiskus i to nawet podwójnie. *Gazeta Prawna*, (22.10.2019).
Zimmermann, P. (2016). *Prawo upadłościowe. Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*. Warszawa: C.H. Beck.
Zoll, F. (2018). Wykonanie i skutki niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązań. W: A. Olejniczak (red.), *System Prawa Prywatnego, Prawo zobowiązań — część ogólna*, 6, 1120. Warszawa: C.H. Beck.

Dr Paweł Szczęśniak

Doktor nauk prawnych, adiunkt w Katedrze Prawa Finansowego na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. W pracy naukowej koncentruje się na specjalności naukowej prawo finansowe. Autor publikacji z dziedziny prawa bankowego, prawa podatkowego oraz prawa finansów publicznych.

Dr Paweł Szczęśniak

Doctor of law, assistant professor at Department of Financial Law, Faculty of Law and Administration Maria Curie-Sklodowska University in Lublin. Active in the field of financial law with the following major areas: banking law, tax law and public finance law.

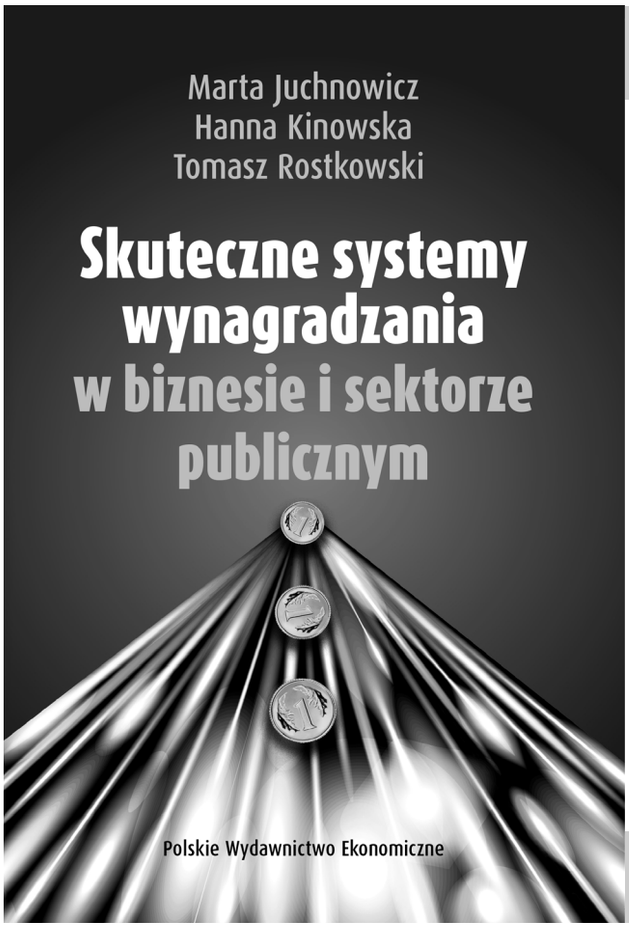

PWE poleca

Więcej informacji na stronie:
www.pwe.com.pl

ZAPOWIEDŹ